

Ковальчук В.А. Педагогічне партнерство як основа розвитку сучасної системи освіти та інституту сім'ї // Теоретико-практичні засади партнерської взаємодії соціономічної та освітньої сфер: зб. наук. праць за матер. міжрегіонального науковометодичного онлайн-семінару (Хмельницький, 26 квітня 2022 р.) / за ред. Л. О. Данильчук. Хмельницький : 2022. 224 с. – С. 89-93

Валентина Ковальчук,

доктор педагогічних наук, доцент,
професор (б.в.з.) кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ ТА ІНСТИТУТУ СІМ'Ї

У сучасній системі освіти відбуваються реформації і зміни відповідно до процесів розвитку суспільства, технологій у різних галузях виробництва. Але незмінною метою освіти є самореалізація особистості, утвердження права людини на вільний вибір змісту, форм, режиму освіти; дотримання загальнолюдських цінностей та узгодження з конкретними цінностями інших етнокультур. Партнерство стає провідною формою взаємодії учасників освітнього процесу.

Партнерство (за С.Жданенко) є особливим типом соціальної взаємодії, який базується на принципах рівноправності автономних суб'єктів, їх взаємного визнання та відповідальності, добровільністю співробітництва й орієнтацією на соціально значущі цілі [1, с. 5]. Положення партнерства виражають загальновизнану концепцію прав людини, в основі якої лежать дві основні цінності – людська гідність і рівність.

У педагогічній науці на сучасному етапі формується окремий напрям – педагогіка партнерства, що включає собою систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку

особистості. Методологічною основою педагогіки партнерства визначають гуманну педагогіку, розвиток якої бере початок з античності.

Античність – утвердження гармонії, краси духу і тіла. Ідеї гуманізму проявляються у такому методі навчання як сократівський діалог, характерними рисами якого були гуманне та поважне ставлення до учня, орієнтація на співробітництво з ним. У період Відродження та Просвітництва висувалися ідеї усестороннього і гармонійного розвитку духовних і фізичних сил людини, світської освіти на базі засвоєння культурної спадщини античного світу і досягнень наукових знань, що бурхливо розвивалися в той період. Представники реформаторської педагогіки («нового виховання», «трудої школи», «руху за художнє виховання», «педагогіки особи» та ін.) виступали за вільний розвиток індивідуальності кожної дитини, розробку нових організаційних форм і методів навчання, зміну змісту шкільної освіти, посилення виховного аспекту діяльності школи. Утверджується вальдорфська педагогіка Рудольфа Штайнера, в якій реалізується гуманізація виховного та навчального процесу засобами мистецтва, психотерапією, господарською діяльністю тощо.

У вітчизняній педагогіці ідеї гуманізму активно впроваджував В. Сухомлинський. Гуманізм В. Сухомлинського особливо яскраво виявився у його ставленні до організації навчально-виховного процесу та практичній реалізації ідей про самоцінність людини, її право на свободу і гідність як неповторної індивідуальності.

У 80-ті роки ХХ ст. відбувається становлення ідей педагогіки співробітництва. На хвилі перебудови у педагогічній науці велися дискусії, предметом яких були: авторитаризм офіційної радянської педагогіки, шляхи його подолання та перспективи радикальної гуманізації вітчизняної освіти. У ході цього процесу набула свого розвитку гуманна педагогіка. Практичного впровадження і застосування вона набула, зокрема, у діяльності педагогів-новаторів (Ш. Амонашвілі, І. Волков, І. Іванов, Є. Ільїн, С. Лисенкова, В. Шаталов).

У дослідженнях українських науковців та дослідників ближнього зарубіжжя партнерство суб'єктів освітнього процесу розуміється: як явище, що характеризується реалізацією об'єктивно наявних зв'язків педагогів і учнів з навколишнім світом (І. Бех, Г. Грибкова, Н. Панова); процес взаєморозуміння, співпереживання, співпраці (А. Брушлинський, І. Зимня); суспільно значущий, цілеспрямований, спеціально-організований процес в результаті якого учасники взаємодії зазнають позитивних перетворень. (І. Бех, Л. Долинська, М. Лісіна, Н. Литвинова, В. Рибалка).

На початку ХХІ століття виникла гостра необхідність реформування вітчизняної системи освіти з огляду на відповідність її демократичним та гуманістичним цінностям, ефективності та результативності, запитам ринку праці, інтеграції до європейської спільноти тощо. Концепція Нової української школи провідною складовою реформ визначає педагогіку партнерства – організацію освітнього процесу у закладах освіти на засадах добровільності, рівності, порозуміння та взаємодопомоги.

Партнерство в організації роботи з учнями та батьками полягає у: побудові гуманістичних орієнтирів та способів їх досягнення під час спільної діяльності; залученні батьків до організації освітнього процесу та управління життєдіяльністю школи; науково-методичному та інформаційному супроводі як педагогічного, так і психологічного навчання батьків, яке сприяє підвищенню їхньої компетентності; проведенні різноманітних діагностик, мета яких полягає у визначенні запитів та реалізації освітніх потреб як батьків, так і учнів.

Основою педагогіки партнерства є спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Рівність і відповідальність в освітньому процесі забезпечується чітким формулюванням прав і обов'язків учасників, суб'єктів процесу, їх усвідомлення, дотримання та захист. Адже учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

У чому переваги організації освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства? По-перше, це сприяє створенню атмосфери, у якій найкраще розкривається потенціал кожного учня, формується його ініціативність і креативність. А це – один із ключових активів сучасного світу. По-друге, партнерство задовольняє потребу в значимості й приналежності та зменшує рівень стресу, що, зрештою, допомагає працювати ефективніше. По-третє, такий формат стосунків найкраще забезпечує розвиток особистості, навчання і виховання, підготовку до трудової діяльності й ролі активного громадянина у відкритому світі.

Важливо щоб вчитель був готовий і компетентний організувати таку взаємодію, тобто здатний до партнерської взаємодії. Здатність до партнерської взаємодії педагогів тлумачиться як спроможність особистості до системи взаємин з іншими на засадах рівності, взаємоузгодженості дій в умовах спільної діяльності з метою досягнення обопільного успіху, що передбачає володіння педагогом достатнім рівнем знань, здібностей, умінь, навичок та особистісними якостями [2, с.3]. Основою такої здатності є уміння результативного та позитивного професійного спілкування, навички соціальної взаємодії. Уміння позитивного спілкування – це: правильне, чітке, зрозуміле мовлення; вміння емоційно співпереживати; вміння створити комфортну атмосферу спілкування (значимість партнера, позитивна міміка, посмішка); вміння проявляти інтерес до особистості; вміння жартувати, гумор тощо. Навички соціальної взаємодії – це: вміння працювати в команді на рівних умовах, брати відповідальність за особисті та спільні рішення, критичність мислення.

Організація освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства – запорука успішного реформування системи освіти.

Список літератури

1. Жданенко С. Б. Партнерська взаємодія у процесі становлення громадянського суспільства (соціально-філософський аналіз): дисертація канд. філос. наук: 09.00.03 / Харківський військовий ун-т. – Х., 2003. – 27 с.

2. Коханова О. Партнерство як фактор соціалізації особистості –
Електронний ресурс. Режим доступу:
https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2004/1/O_Kokhanova_PPTP_2_IPSP.pdf

3. Тадеуш О.М., Освітнє партнерство у просторі вищої школи:
вітчизняний та зарубіжний досвід //Педагогічна освіта: теорія і практика. № 33
(1) • 2020 р. С. 57-69, С.60.